

hâmîsiz şâir babasız metin

Mem û Zîn ve Osmanlıca Çevirileri Üzerine Bir İnceleme

Ayhan Tek

Nûbihar

HÂMÎSİZ ŞÂİR, BABASIZ METİN
Mem û Zîn ve Osmanlıca Çevirileri Üzerine Bir İnceleme

Ayhan TEK

Nûbihar

Pak Ajans Yayıncılık Ltd. Şti. Büyük Reşitpaşa Cad.
Yümni İş Merkezi No: 22 / 29 Vezneciler - Fatih / İstanbul
Tel & Faks: 0212 519 00 09
www.nubihar.com | email: nubihar@gmail.com

Yayın Sertifika No: 16919

Yayın No: 248 | Edebi Araştırmalar

HÂMÎSİZ ŞÂİR, BABASIZ METİN:
Mem û Zîn ve Osmanlıca Çevirileri Üzerine Bir İnceleme
Ayhan TEK

ISBN: 978-605-9413-14-5
Birinci Baskı: 2018

•
Yayın Yönetmeni
Süleyman Çevik

Kapak
İHB Reklam Ajansı

Kapak Resmi
Zîn'i Arayan Mem: Ahmet Güneştekin

•
Baskı
Enes Matbaa, Maltepe Mah. Litros Yolu Sok.
Fatih Sanayi Sitesi, No: 12/210,
Zeytinburnu/İstanbul
Tel: 0 212 501 47 63

HÂMÎSİZ ŞÂİR, BABASIZ METİN

Mem û Zîn ve Osmanlıca Çevirileri Üzerine Bir İnceleme

Ayhan TEK

Nûbihar

Ayhan TEK: İstanbul Üniversitesi'nde Türk Dili ve Edebiyatı bölümünü okudu. 2006-2009 yılları arasında Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nde aynı bölümde yüksek lisans eğitimini tamamladı. 2009-2011 yılları arasında TRT Genel Müdürlüğü'nde program yapımcısı olarak çalıştı. 2010 yılında girdiği Bilkent Üniversitesi'nde doktora programına başladı ve 2015'te "Osmanlı Edebiyatında *Mem û Zîn* Mesnevisi ve Yayılımı" başlıklı teziyle doktorasını tamamladı. 2011-2015 yılları arasında Muş Alparslan Üniversitesi'nde Kürt Dili ve Edebiyatı bölümünde Araştırma Görevlisi olarak çalıştı. Halen aynı üniversitede Kürt Dili ve Edebiyatı Bölüm başkanlığını sürdüren yazarın *Hece*, *Kürt Tarihi*, *Nûbihar* ve *Varlık* gibi çeşitli dergilerde Kürtçe ve Türkçe yazıları yayımlandı. Ayhan Geverî ismiyle *Leyl-name* (2006), *Antolojiya Çirokên Nûbiharê* (2008) ve *Yûsuf û Zuleyxaya Selimiyê Hizanî* (2013) isimli yayımlanmış kitapları bulunan, çeşitli dergi ve yayınevi için çevirmenlik-editörlük de yapan yazarın çalışma alanları arasında, Klasik Kürt ve Türk edebiyatları, mesnevi edebiyatı ve karşılaştırmalı edebiyat bulunmaktadır.

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	VII
ÖNSÖZ	1
GİRİŞ: <i>MEM Ū ZİN</i> 'İN TARİHSEL BAĞLAM VE YAYILIMI	7

BÖLÜM I

EHMEDÊ XANÎ ve ESERİ <i>MEM Ū ZİN</i> 'İN MESNEVİ EDEBİYATINDAKİ YERİ.....	15
i. <i>Mem ū Zîn</i> Tarihçesi	19
ii. Halk Hikâyesinden Mesneviye: <i>Mem ū Zîn</i>	26
iii. 17. Yüzyıl Osmanlı Edebiyatında Mesnevi Üretimi	34
iv. Bir Aşk Mesnevisi Olarak <i>Mem ū Zîn</i> 'in Ayırt Edici Özellikleri	41

BÖLÜM II

EDEBÎ HÂMİLİK GELENEĞİ BAĞLAMINDA BİR “BABASIZLIK” METNİ OLARAK <i>MEM Ū ZİN</i>	61
i. Melayê Cizîrî'den Ehmedê Xanî'ye: Bir Edebiyat Kanonu İnşa Etme Çabası	65
ii. <i>Mem ū Zîn</i> 'e Osmanlı Mesnevi Edebiyatı İçinden Bir Bakış.....	69
iii. Özgün ve Kanonik Bir Metin Olarak <i>Mem ū Zîn</i>	78
iv. Babasız Bir Metinle Baba Olmak: Ehmedê Xanî	84

BÖLÜM III

KLASİK EDEBİYATIN ÇEVİRİ GELENEĞİ BAĞLAMINDA

<i>MEM Ū ZĪN</i> 'İN İLK ÇEVİRİLERİ.....	99
i. Ahmed Fâik ve Telif <i>Mem ū Zîn</i> 'i	110
ii. Ahmed Fâik'in ("Nazmî"nin) <i>Mem ū Zîn</i> Çevirisi	123
iii. <i>Mem ū Zîn</i> 'in Bir "Nazım"ı Olarak Ahmed Fâik ve Çevirisinin Aidiyet Sorunu: Asıl Çevirmen, "Nazmî" ya da "Âşık Osman Efendi (Sipki)" midir?.....	133
iv. Yarım Kalmış Bir <i>Mem ū Zîn</i> Çevirisi: 'Âkif-i Vâni'nin <i>Riyâz-ı 'Aşk</i> 'ı	140
v. Abdülazîz Hâlis'in <i>Mem ū Zîn</i> Çevirisi	153
SONSÖZ.....	161
KAYNAKÇA	167
İSİM ve YAYIN DİZİNİ	175

EK:

AHMED FÂİK (NAZMÎ)'NİN *MEM Ū ZĪN* ÇEVİRİSİ (METİN: ÇEVİRİMYAZI)

<i>MEM Ū ZĪN</i>	185
Dībāce-i kitāb-ı Memī vü Zīn	187
Tahmīdāt-ı Hāzret-i Bārī	190
Münācāt-ı Hūdā-ı Bārī-i Te'āla.....	194
Vaşf-ı mi'rāc-ı Nebī 'aleyhi's-selām.....	198
Zıkr-ı mehāmīd-i Pādīşāh-ı İslām	199
İbtidā-ı hikāyet-i vaşf-ı Emīr-i Bohtān.....	202
Mebhāş-ı Memī vü Tācdīn ü 'āşık-şoden-i Sitī [vü] Zīn	207
Mebhāş-ı Sitī vü Zīn-i hāher-i Mīr.....	209
Ric'at-ı Sitī vü Zīn ez şahrā	217
Āmeden-i Tāye ez cānib-i Şeyh-i Rimmāl.....	227
Tezvīc-kerden-i Sitī be-Tācdīn.....	230
Mebhāş-ı sūr-ı Tācdīn	241

Mebhāş-ı Bekir-i derbān-ı münāfık.....	246
Mebhāş-ı Zīn ü Mem ğarķ-şoden[-i] be-baħr-ı ğam	250
Beyān-ı Zīn be-ħāl-i ğod goften ez firāk.....	254
Tekellüm-kerden-i Zīn be-şem‘	256
Rāz-i ğod rā be-pervān rā goften	257
Aşufte-būden-i Memī ez ‘aşķ der şahrā reften.....	258
Memī ğāl-i ğod rā goften be-cūy-i şatķ rā	260
Mebhāş-ı ğod rā Memī ez bād-ı şabā rā goften.....	262
Mebhāş-ı Memī be-dil-i ğod rā şikāyet-kerden	264
Āmeden-i faşl-ı bahār	267
Mebhāş-ı vaşf-ı bāğ-ı Emīr-i Bohtān	270
Reften-i Zīn ez tenhā der bāğ.....	272
Mülākāt-ı Memī be-Hızır ‘aleyhi‘s-selām reften be-bāğ.....	276
Ric‘at-kerden-i Mīr ez şikār.....	281
Tācdīn be-ħāl-i Memī āğāh-būden ve ğāne-eş rā āteş-zeden.....	286
Ğammaz-kerden-i Bekir-i münāfık.....	289
Ŧaleb-kerden-i Memī rā be-bāzī-i şatķrenc.....	291
Feristāden-i Memī der-bend-i zindān.....	298
Mānden-i be-zindān ve zār-kerden-i Zīn	303
Tācdīn feristāde-i ķāşıd be-cānib-i Mīr.....	307
Dīğer ğīle-kerden-i Bekir-i münāfık	311
Nedāmet-i Mīr zi kelām-ı ğāhereş ve ğalāş-fermā-ı Memī rā.....	314
Vaşıyyet-kerden-i Zīn be-Mīr der ğarem	320
Reften-i Sitī ü Zīn vü Ŧāye be-cānib-i zindān	325
Küşte-i Bekir ve defn-kerden be-ķurb-ı Memī	337
Mişl-i Memī Zīn-i dırağt-ı bālā-bīda teşbīh-i Bekir dırağteş ğā’il şode	343
Murākabe-i Pīr-i Kāmīl ve dīden-i Memī Zīn der Cennet	345
Ğānī ağvāl-i ğod rā melāmet-kerden.....	348
Melāmet-kerden-i Ğānī bā ķalem ve cevāb-şenīden-i ez o.....	350